

Evropski programi vseživljenjskega učenja: priložnost za izkustveno učenje

Anastazija Avsec

oš Kapela

Vključevanje v evropski prostor je priložnost za izkustveno učenje, spodbuja sodelovalno kulturo ter omogoča profesionalni razvoj učiteljev in ravnateljev, s tem pa pomeni tudi priložnost za izboljšanje in razvijanje lastne pedagoške prakse in dvig ugleda šole v okolju. Ključno vlogo pri vključevanju šole v evropski izobraževalni prostor nosi ravnatelj šole, ki z vzgledom ter pripravljenostjo učiti se in razvijati svoja znanja spodbuja in usmerja razvoj šole ter ustvarja pogoje za uspešno in ustvarjalno delo vseh strokovnih delavcev šole. Vključevanje vseh deležnikov, učencev, strokovnih delavcev, staršev in lokalne skupnosti, v evropske projekte je priložnost, da lahko z mednarodnim sodelovanjem spreminjamo kulturo šole v učečo se organizacijo v evropskem prostoru. V prispevku predstavljamo Osnovno šolo Kapela, ki je s sodelovanjem v mednarodnih projektih uspešna pri vključevanju evropske dimenzije v šolo. Večina njenih strokovnih delavcev je bila vključena v mobilnost in je imela možnost primerjati način poučevanja in pogoje za delo z drugimi evropskimi šolami. Z mednarodnim sodelovanjem Osnovna šola Kapela kot Unesco šola sledi in pri svojem delu udejanja Unescove stebre vzgoje in izobraževanja kot temeljna načela razvoja.

Ključne besede: evropska dimenzija, izkustveno učenje, mobilnost, refleksija in razvoj lastne pedagoške prakse

Predstavitev Osnovne šole Kapela

Osnovna šola Kapela je javna osnovna šola, ki leži sredi vinorodnih gričev v Občini Radenci. Začetki poučevanja na Osnovni šoli Kapela segajo po zapiskih že več kot dve stoletji nazaj. Največ učencev (410) je šola obiskovalo v letu 1924. Po letu 1998 upade število učencev pod 200, danes jo obiskuje 182 učencev.

Z zmanjševanjem števila učencev se prične šola vključevati v projekte, ki ji danes omogočajo večjo prepoznavnost ter konkurenčnost v okolju. Leta 1998 se je šola vključila v mrežo Zdravih šol, naslednje leto v mrežo ASPnet Unesco šol, sledi vključitev v mrežo EKO šol. V letu 2006 smo postali Unesco središče in se povezujemo s šolami v Pomurski regiji. Z delom v projektih Unesco

in Skriti zaklad širimo naše delovanje izven slovenskih meja. V letu 2007 smo se z evropskim projektom Comenius prvič vključili v večstranska šolska partnerstva.

Šola se je kljub geografski odmaknjenosti od centrov že v preteklosti uspešno vključevala v projekte, ki omogočajo učencem in učiteljem sodelovanje izven lokalnega okolja. Te dejavnosti, s podarkom na uvajanju evropske dimenzije v šolo, se danes še krepijo. V prispevku želimo predstaviti vključevanje Osnovne šole Kapela v mednarodne programe, kar je postalo del naše kulture.

Kot ravnateljica sem spoznala več evropskih šolskih sistemov in s tem pridobila »helikopterski pogled« nad osnovnošolskim izobraževanjem v Evropi. Evropski projekti so tudi drugim strokovnim delavcem Osnovne šole Kapela omogočili pridobiti nova znanja, ki so jih lahko prenesli v neposredno delo v razredu in jim pomagali razvijati se v učečega, razvijajočega se praktika.

Učencem podeželske šole na severovzhodu Slovenije je sodelovanje v mednarodnih projektih pomembna motivacija za učenje tujih jezikov, spoznavanje evropskih kultur in jih pripravlja na življenje v skupni Evropi.

Kakšna naj bo šola 21. stoletja?

»Cilj izobraževanja je odkriti in razviti talente, ki so skriti kot skriti zaklad v vsakem posamezniku« (Delors 1996). Fullan in Hargreaves (2000) trdita, da šola ne more uspeti, če se aktivno ne vključi v svoje okolje, se nanj ne odziva in vanj ne prispeva. Ravnatelji morajo pomagati učiteljem pri razširjanju obzorja, vključevanju v širše okolje in iskanju strokovnih stikov tudi izven lokalnega okolja in države.

Vsaka šola pri tem sledi svoji viziji in uresničuje svoje poslanstvo. Osnovna šola Kapela kot Unesco šola sledi in udejanja pri svojem delu štiri Unesco stebre vzgoje in izobraževanja (Delors 1996) kot temeljne načine učenja. Unesco stebri usmerjajo učitelje in ravnatelje pri njihovem delu in profesionalnem razvoju.

Učiti se, da bi vedeli

Vsak ravnatelj in tudi učitelji morajo nenehno stremeti k širitvi lastnega znanja in k udejanjanju vseživljenjskega učenja.

V letu 2006 sem v okviru usposabljanja za ravnateljski izpit v Šoli za ravnatelje prisluhnila predstavitvi Centra Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (COMENIUS) in spoznala možnosti vključevanja šol v evrop-

ske programe. Pri predstavitvi programov me je najbolj prepričalo to, da lahko tudi naša šola, čeprav oddaljena od središč, konkurira ostalim šolam in se vključi v evropske programe s pridobljenimi finančnimi sredstvi. Tako sem se v razpisnem roku še istega leta prijavila na razpis študijski obiski Arion. Študijski obiski (tako se danes imenuje ta akcija) so namenjeni strokovnjakom in nosilcem odločanja s področja izobraževanja in poklicnega usposabljanja z namenom preučevanja določenega vidika vseživljenjskega učenja. Udeleženci študijskega obiska so največkrat ravnatelji, ki so izbrani s strani držav, ki sodelujejo v programu vseživljenjskega učenja in so financirani s strani svojih nacionalnih agencij.

Uspešna kandidatura mi je prinesla dotacijo in naslednje leto, v mesecu maju 2007, sem odpotovala na sever Evrope, na Norveško. Cilj študijskega obiska na Norveškem je bil predstaviti udeležencem šolski sistem Norveške v praksi in sodelovanje med sedmimi majhnimi skupnostmi, raztresenimi na otokih med fjordi. Študijski obisk se je odvijal v regiji Sunnhordland na otoku Stord. Študijskega obiska se je udeležilo 14 udeležencev iz 11 različnih evropskih držav (Belgija, Češka, Francija, Madžarska, Nemčija, Poljska, Romunija, Slovenija, Španija, Turčija, Velika Britanija). Iz Slovenije sva bila dva udeleženca. Skupina udeležencev iz različnih evropskih držav je bila vse dni srečanja zelo motivirana za izmenjavo mnenj in izkušenj o lastnem delu. Naši pogovori so bili vedno usmerjeni v primerjave lastnega šolskega sistema z drugimi evropskimi sistemi. Takrat sem prvič začutila evropsko dimenzijo usposabljanja in njegovo dodano vrednost. Po srečanju oziroma obisku norveške šole in osebnem srečanju z ravnateljem, se je nato norveška osnovna šola vključila v inovativni projekt »Skriti zaklad«. Vključitev norveške osnovne šole je razširila krog sodelujočih držav. Za inovativno delo na področju poučevanja in učenja jezikov je naša šola v letu 2010 postala prejemnica nagrade Evropsko jezikovno priznanje.

Ravnatelj mora pri svojem delu v šoli ustvarjati takšne pogoje, da spodbuja inovativnost učiteljev in jih pri tem podpira. Ob sodelovanju z evropskimi kolegi sem ugotavljala, da se prav vsi moji evropski kolegi srečujejo pri svojem delu s podobnimi problemi, pa tudi z drugačnimi in včasih mi je že pogovor z njimi pomagal poiskati pravo smer oziroma pogledati na »moj« problem z druge perspektive. Spoznala sem, da je lahko sodelovanje z evropskimi kolegi in učenje vodenja z izkustvenim učenjem pomembna motivacija pri mojem delu in vir zadovoljstva po uspešno opravljenih nalogah.

Na kontaktnem seminarju na Švedskem (2006) je naša učiteljica angleščine poiskala partnerske šole iz Anglije, Francije, Nemčije, Španije in Švedske, s katerimi smo uspešno pridobili evropski projekt z naslovom »Evropske zgodbe in pravljice«.

Cilji našega prvega projekta Comenius »Večstranska šolska partnerstva« (v letih 2007–2009) so postali del šolskega razširjenega programa. Naenkrat je naša majhna podeželska šola omogočila strokovnim delavcem šole in učencem sodelovanje z evropskimi kolegi ter odhod v druge evropske države. Pri delu v projektu so nekateri učitelji izkazali veliko zavzetost, inovativnost in pripravljenost za delo, nekateri so bili bolj negotovi in so spremljali delo v projektu od strani. Učence smo vključevali v projekt na različne načine, od sodelovanja v različnih aktivnostih »doma« do udeležbe v mobilnostih. Pravi izziv je bil izbrati učence, ki smo jih odpeljali v druge evropske šole. To je bila zanje nepozabna nagrada za njihov prispevek pri delu v projektu. Ko smo bili prvič mi sami gostitelji partnerskim šolam (leta 2008), so imeli učenci možnost uporabiti svoje znanje tujih jezikov in kar je najdragocenejše, osebno spoznati vrstnike partnerskih evropskih šol in biti njihovi gostitelji. Družine so sprejele učence na svoje domove in za nekatere družine je priprava na sprejem učencev partnerskih šol postal »družinski projekt« tega poletja (belili so sobo, urejali tla ...).

Sama sem spoznala, da je največji zalogaj pri delu v evropskih projektih organizacija mobilnosti v drugo državo, še posebej, če so vključeni tudi učenci, saj večinoma niso vajeni potovanj z letali.

Z vsako mobilnostjo v projektu in odhodom v evropske partnerske šole so naši učitelji in učenci širili svoja obzorja in prihajali domov polni novih idej in navdušenja. Spomnim se učiteljice, ki je po vrnitvi z mobilnosti navdušeno pripovedovala, kako imajo v državi, ki jo je obiskala, organizirano prehranjevanje in ugotovila, da je naš sistem boljši.

Antonio Silva Mendes, direktor Direktorata za izobraževanje in kulturo pri Evropski komisiji, je na evropski Comenius konferenci (Bruselj, 3.–4. 5. 2012), ki sem se je udeležila na povabilo Evropske komisije, dejal: »Pri mednarodnem sodelovanju šol gre za to, da združiš navdušenje, izvirnost ljudi različnih držav, kultur in okolij, da bi ustvarili nekaj novega, kar bo prispevalo k razvoju šol kot prostora za delo in učenje. Kreativnost in kapaciteta učiteljev se lahko popolno razvijeta šele s sodelovanjem v mednarodnih projektih.«

Sodelovanje v projektu je v šoli obrodilo rezultate, s katerimi

smo se lahko pohvalili tudi v lokalnem okolju in smo bili deležni pohval, ki so za nas pomenile priznanje za opravljeno delo in nam dale motivacijo za nadaljnje delo. Obisk učencev, učiteljev in ravnateljev partnerskih evropskih šol na domači šoli pomeni priložnost za promocijo in dvigovanje ugleda v lokalnem okolju. Starši vključenih učencev v mobilnosti so svojo hvaležnost izkazali z nudenjem pomoči pri izvedbi mobilnosti na naši šoli in so ob evalvaciji projektov povedali, da si tudi v prihodnosti želijo, da šola učencem omogoča takšne izkušnje.

Danes ugotavljam, da smo z delom v evropskih projektih izpopolnili tudi svojo natančnost pri prijavi na evropske projekte, vodenju potrebne dokumentacije, pri širjenju rezultatov smo načrtnje skrbeli za dvigovanje ugleda šole v lokalnem in širšem okolju. Pri našem delu v evropskih projektih smo prav zaradi skrbnega načrtovanja in sprotnega evalviranja vedno uspeli izpeljati načrtovane aktivnosti s prejetimi evropskimi finančnimi sredstvi.

V letu 2010 sem se udeležila študijskega obiska s področja vodenja na Škotskem, na Orkney otokih z naslovom »Razvijanje vodenja v učni skupnosti«, kjer sem se seznanila s škotskim programom »Kurikul za odličnost«, ki je usmerjen v izboljševanje kakovosti dela v šolah in prinaša v šole pomemben vidik: za uspešno šolo smo odgovorni vsi, zato je pomembno, da delimo vodenje na vseh nivojih, saj tako povečujemo odgovornost vseh vpletenih.

Udeleženci študijskega obiska smo vnaprej pripravili predstavitev svojega šolskega sistema, vse predstavitve smo nato prejeli z ostalimi gradivi od naše gostiteljice, organizatorice študijskega obiska. Udeleženci so prihajali iz devetih držav: Danska, Nemčija, Irska, Poljska, Romunija, Slovenija, Španija, Švedska, Turčija. Seznanili smo se tudi z možnostmi profesionalnega razvoja škotskih učiteljev (»chartered teacher«, predstojnik, ravnatelj) in odličnega modela razvijanja vodenja na vseh nivojih, tesnega sodelovanja in podpore lokalne skupnosti pri razvoju šol, skrb za zdravje otrok in razvijanje ekološke zavesti, razvijanja zavedanja svojih korenin (Metasaga), ki so nam jo predstavili učenci.

Pogledati k sosedom, v druge evropske šole ter se primerjati z njimi, je dobro izhodišče za razvoj šole. Tovrstne izkušnje, samoevalvacija in refleksija so ključ k izboljševanju in k doseganju odličnosti.

Po vrnitvi s študijskega obiska na Škotskem smo pričeli na naši šoli tudi načrtnje razvijati kompetenco vodenja pri otrocih v okviru šolske skupnosti, in sicer z ustanovitvijo otroškega šolskega sveta, ki vključuje predstavnike učencev od 7. do 9. ra-

SLIKA 1

Prisostvovanje pouku matematike izven učilnice (študijski obisk na Škotskem leta 2010)

zreda, ki jim poverimo določene naloge. Prav tako sem po vrnitvi z drugega študijskega obiska oblikovala kolegij vodij strokovnih aktivov, ki deluje in prevzema določene naloge ter jih izvede (od načrtovanja, izvedbe do evalvacije). V vodenje učiteljskega zbora sem npr. uvedla tudi »motivacijski trik«, ki sem ga spoznala na študijskem obisku (npr. joker za strokovne delavce – možnost odsotnosti na seji učiteljskega zbora ali drugi načrtovani aktivnosti enkrat letno po lastni odločitvi). Moram priznati, da je malo učiteljev, ki v šolskem letu to izkoristijo, še vedno pa je dobrodošlo in učitelji me sedaj že tretje leto zapored na začetku šolskega leta vedno vprašajo, če še imamo »jokerja«.

Prav tako sem postala bolj pozorna na področje sodelovanja šole s starši in sem načrtno razvijala sodelovanje staršev s šolo. Tako kot mnoge šole, tudi mi vsako leto prosimo starše, da ocenijo naše delo z anonimnimi vprašalniki, s katerim ugotavljamo njihovo zadovoljstvo z našim delom. V letu 2011 smo s pomočjo predstavnikov v svetu staršev izbrali področje evalvacije. Tako smo staršem namenili aktivnejšo vlogo pri določanju ožjega področja evalvacije našega dela.

V drugem projektu Comenius (v letih 2010–2012), s katerim smo pristopili k izboljšanju bralne in matematične pismenosti naših učencev, smo vključili v aktivnosti projekta tudi starše. S pomočjo predstavnikov v svetu staršev smo spodbudili starše za izboljšanje motivacije za branje. Predstavniki staršev v svetu staršev so povabili starše svojega razreda na predstavitev, ki so jo pripravili v dogovoru z menoj in razredničarko in pohvalno so nekatere predlagane aktivnosti naletele na dober odziv pri starših in otrocih

(npr. starši 1. razreda so prihajali po dogovoru z učiteljico k pouku in brali pravljice, v 2. razredu so starši pripravili lutkovno igrico). O našem delu v projektu smo starše tudi redno obveščali s pisnimi obvestili in z objavami na šolski spletni strani.

Z zadnjega študijskega obiska na Švedskem (v Sundsvall leta 2012) z naslovom »Razvijanje ustvarjalnosti pri učenju in poučevanju« sem se vrnila bogatejša za številna nova poznanstva z evropskimi ravnatelji, organizatorjem ter gostiteljskimi šolami in boljšim poznavanjem švedskega šolskega sistema. Tudi tokrat smo udeleženci nenehno primerjali in izmenjevali informacije o našem delu ter šolskih sistemih. Na ogled mesta Sundsvall so nas gostitelji povabili kar z giroskopi in znašla sem se v vlogi učenca, ki občuti nelagodje pred neznanim in novim. S svojimi izkušnjami iz preteklih študijskih obiskov sem predlagala način priprave skupnega poročila, ki se je izkazal kot uspešen na Škotskem in udeleženci so moj predlog sprejeli.

Udeleženci so prihajali iz enajstih držav: Avstrija, Bolgarija, Češka, Nemčija, Španija, Grčija, Italija, Nizozemska, Poljska, Slovaška, Slovenija. V skupini so bili večinoma ravnatelji osnovnih šol, predstavniki sindikatov, univerze ter organizacij za usposabljanje učiteljev in vsi skupaj smo na Švedskem z navdušenjem občudovali arhitekturo njihovih osnovnih in srednjih šol z veliko prostora znotraj in zunaj šolskih stavb ter s številnimi kotički, ki ustvarijo občutek domačnosti in prijetnega učnega okolja (zavese na oknih, šolska kavarna ...).

Eno izmed spoznanj tega obiska, ki ga želim uvesti v prakso tudi pri nas, je, da je mogoče uspešno razvijati šole in izboljševati učne dosežke učencev le s sodelovanjem učiteljev, za kar pa je potrebno ustvariti objektivne pogoje (npr. enkrat na teden ali na dva tedna načrtovati čas za skupno načrtovanje aktivnosti in evalvacijo). Na Švedskem imajo učitelji obvezno prisotnost na šoli 35 ur, deset ur imajo priznanih za delo doma. Deset dni v letu je namenjenih analizi in pripravi novega šolskega leta, ko so učenci že na počitnicah. Ni ločevanja med mlajšimi in starejšimi učitelji glede prisotnosti in števila ur, ki jih morajo opraviti. Tako nimajo nobenega drugega sistema evidentiranja ur in ločevanja med učno in delovno obveznostjo. O delovnem času učiteljev v osnovnih in srednjih šolah na Švedskem je bil v reviji *Vodenje v vzgoji in izobraževanju* objavljen članek (Persson 2008).

Obisk osnovne šole, kjer imajo 35 iPadov ter prisostvovanje pouku z njihovo uporabo v 4. razredu, je bilo seveda svojevrstno doživetje. Med drugim so nam predstavili šolsko platformo School-

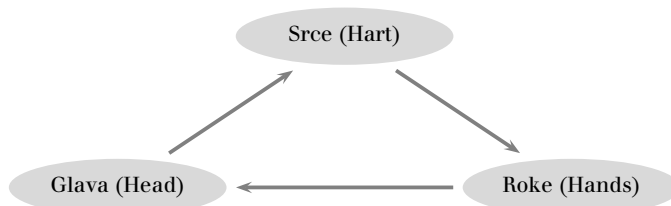
SLIKA 2
iPad pri pouku
(študijski obisk
na Švedskem
leta 2012)

Soft, ki jo uporabljajo pri komunikaciji s starši in je podobna našemu eAsistentu, le da imajo učitelji pri zapisovanju dosežkov učencev nabor ciljev, ki jih označijo, ko jih učenec doseže. Hkrati lahko starši dnevno spremljajo svojega otroka in sledijo učnim vsebinam, ki se v določenem dnevu poučujejo. Letno načrtujejo šole le dve srečanja s starši in otrokom »v živo« in se pri tem držijo pravila »dve zvezdi« in ena izboljšava. To pravilo uporabljam sedaj tudi sama, ko spremljam pouk in skupaj z učiteljem analizirava opazovano uro pouka.

Iz srečanja na Švedskem se je rodilo tudi novo poznanstvo in z eno od teh šol načrtujemo skupaj z drugimi nov projekt, usmerjen v izboljšanje pedagoške prakse.

V svoje lokalno okolje sem po vrnitvi s Švedske prenesla redna mesečna srečanja s predstavniki naše občine in ravnateljicami vrtca in obeh osnovnih šol z namenom skupnega usklajevanja, načrtovanja in razvijanja izobraževalnih organizacij na nivoju lokalne skupnosti. Prej takšnih skupnih srečanj nismo poznali. Srečanja so bila dobro sprejeta tako pri ustanoviteljici (Občina Radenci), kot pri obeh ravnateljicah vrtca in sosednje osnovne šole.

Iz vsakega študijskega obiska sem se vrnila bogatejša za nova znanja, izkušnje in številna nova poznanstva. Pri vsaki naslednji prijavi sem postala »izbirčnejša« in sem v katalogu ponujenih študijskih obiskov iskala študijske obiske s takšno vsebino, kjer bom pridobivala takšna nova znanja, s katerimi bom lahko nadgradila in izboljšala svoje kompetence. Ob tem sem spoznala, da ob močnih področjih postajaš boljši tudi na področjih, kjer si bil prej šibek.

SLIKA 3 3 »H« v izobraževanju

Učiti se delati

Ker se mora Evropska unija spričo globalizacije neprestano soočati z novimi izzivi, bo vsak državljan potreboval vrsto ključnih kompetenc, da se bo lahko prožno prilagajal hitro spreminjajočemu in medsebojno zelo povezanemu svetu. Izobraževanje ima s svojo dvojno vlogo, v socialnem in ekonomskem smislu, ključni pomen pri zagotavljanju, da državljan

Evrope pridobijo ključne kompetence, ki jih potrebujejo, da se na prožen način prilagodijo takšnim spremembam (»Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta Evropske unije o ključnih kompetencah« 2006).

Učitelji in ravnatelji smo pri svojem delu v 21. stoletju postavljeni pred mnoge izzive, ki jih lahko sprejmemo kot nove priložnosti. Danes se svet tako hitro razvija, da tudi od nas zahteva nenehno učenje ter pridobivanje novih znanj in veščin za delovanje.

Richard Riley je dejal (Trilling in Fadel 2009, 3): »Dejansko danes pripravljamo učence za poklice, ki še ne obstajajo, razvijamo pri učencih spretnosti uporabe tehnologije, ki je še niso iznašli in jih učimo reševati probleme, ki jih še ne poznamo.«

Ravnatelj šole mora biti vzor svojim učiteljem tudi pri iskanju novega znanja ali možnosti za pridobivanje finančnih sredstev, ki omogočajo usposabljanje v evropskem kontekstu. Tako sem se odločila, da sem kandidirala na razpisu »Comenius nadaljnja izobraževanja in usposabljanja«, ki so namenjena izobraževanju in usposabljanju posameznikov, ki delujejo na področju vzgoje in izobraževanja (učitelji in vzgojitelji). Uspešna kandidatura mi je omogočila spopolnjevanje na Škotskem (Okoljsko izobraževanje: Izkustvene metode učenja). V okviru tega spopolnjevanja sem se udeležila predavanja dr. Petra Higginsa iz Univerze v Edinburgu o izkustvenem učenju, ki je predstavil model 3 »H« v izobraževanju, ki predstavlja temelj izkustvenega učenja.

Ta model lahko primerjamo z D. Kolbom (Marentič-Požarnik

SLIKA 4

Označevanje zahtevnosti knjig z barvnimi trakovi (Comenius na Danskem leta 2010)

2000), po katerem se učenje vedno začne z izkušnjo, kateri sledita opazovanje in refleksija, nato formiranje abstraktnih konceptov in generalizacij, sledi preizkušnja konceptov v novih situacijah, kar znova pripelje do konkretne izkušnje. Med podporne metode izkustvenega učenja sodijo opazovanje procesa (npr. spremljanje pouka v tuji državi), čas za razmislek (refleksija in evalvacija), fantaziranje in vizualizacija (razmislek in prenos dobrih primerov pedagoške prakse v lastno delo). To vrsto izkustvenega učenja lahko ponazorimo s procesom poklicne/profesionalne rasti učitelja (Marentič-Požarnik 2000, 123–124).

Učitelji, ki se vključijo v evropske programe usposabljanja ali sodelujejo v evropskem projektu, v katerega je vključena njegova šola, poklicno rastejo in izboljšujejo kakovost svojega dela.

Tako smo v drugem projektu »Comenius večstranska šolska partnerstva« (v letih 2010–2012) naredili premik od vključevanja projektnih vsebin v razširjen program šole k razvijanju lastne pedagoške prakse in prenosom dobrih primerov pedagoške prakse partnerskih šol v naš neposredni učni proces. V projektu »Izboljšanje bralne in matematične pismenosti« so poleg norveške osnovne šole (Mørkved Skole), ki je bila koordinatorica projekta, sodelovale še osnovne šole iz Danske, Nemčije, Romunije in Slovenije. Izziv vsem vključenim šolam je bil, kako izbrati in uporabiti takšne učne strategije, ki bodo vodile k izboljšanju bralne in matematične pismenosti, ki neposredno vplivata na učno uspešnost učencev. V tem projektu sem imela aktivnejšo vlogo tudi sama, saj sem bila vključena od začetka načrtovanja projekta, do enoletnega koordiniranja in priprave zaključnega poročila.

Z delom v evropskih projektih, z vključevanjem v programe izobraževanja in usposabljanja (študijski obiski, Comenius nadaljna izobraževanja in usposabljanja) smo s strokovnimi delavci našli možnosti in priložnosti za obogatitev obveznega programa osnovne šole ter za lastni profesionalni razvoj. Učitelji in ravnatelji lahko vedno nadgrajujemo svoja znanja in dobimo številne ideje za izboljšave pri lastnem delu. Učitelji razvijajo svojo inovativnost ali predstavijo svoje inovativne pristope pri poučevanju evropskim kolegom in širijo svoja znanja, kot je bila v našem projektu npr. vključitev metode prevajanja pri pouku materinščine kot primer dobre prakse in so jo partnerske šole uporabile. Eden izmed izdelkov, ki so nastali v skupnem sodelovanju, je bil skupen prevod zgodbe v materinščino vseh sodelujočih šol in knjižna izdaja le-te. Med obiski partnerskih šol imajo učitelji veliko priložnosti za izmenjavo svojih izkušenj z evropskimi kolegi in se seznanijo s pedagoškimi novostmi, s katerimi se ukvarjajo šole. V našem primeru so imeli učitelji priložnost videti v praksi med drugim sodelovalno učenje v danski osnovni šoli, kjer so vsi danski učitelji prejeli knjigo o sodelovalnem učenju S. Kagana *Cooperative Learning* (2008) in so njegove metode večje uporabljali v razredu. Tudi naša šola ima sedaj svoj izvod te knjige.

Učiti se živeti skupaj

Videti in doživeti Evropo z aktivnim delom v mednarodnih projektih je dokaz človekove radovednosti in gibalno njegovega razvoja. Za učence in zaposlene Osnovne šole Kapela pomeni stik z vrstniki in kolegi v evropskem prostoru izziv in priložnost, omogoča nam refleksijo in primerjavo z evropskimi šolami. Za nas je postalo delo v mednarodnih projektih del naše kulture.

S ponosom ugotavljam, da je bila večina naših strokovnih delavcev (85 %) v petletnem obdobju aktivno vključena v mobilnosti in je obiskala partnerske evropske šole. Nekateri se niso želeli vključiti in njihovo odločitev smo spoštovali. Posameznikom je včasih težko oditi od doma v »neznano« ter se srečati z evropskimi kolegi, ob spoznanju, da veš, da se od tebe pričakuje zmožnost komunikacije v tujem jeziku. S tem da so naši učitelji vedno obiskali partnerske šole v skupini najmanj dveh učiteljev, smo jim odhod v neznano olajšali. Nekateri so bili bolj večji komunikacije v angleščini, nekateri sploh ne govorijo angleško, a jim je obisk evropske države, ki je drugače ne bi nikoli obiskali in pogled v učilnice in prisostvovanje pouku prinesel nova znanja in izkušnje. Ko sedaj

SLIKA 5
Spremljanje na-
predka učen-
cev pri bran-
nju (Comenius
na Norveškem
leta 2012)

spremljam pouk v razredu, mi pogosto kakšen učitelj, ki je bil udeleženec mobilnosti, pove, da je to metodo videl v partnerski šoli in jo je uspešno preizkusil in prenesel v svoj razred. Učitelji so postali bolj pozorni na lastno poučevanje in na izboljšave v razredu, ki dolgoročno vodijo k izboljšanju učnih dosežkov učencev.

Dodana vrednost sodelovanja v evropskih projektih je za ravnatelja tudi čas, ki ga lahko preživi skupaj s svojimi učitelji izven svoje šole na mobilnosti, z druženjem, z evalvacijo in refleksijo (Kaj je novega? Kaj nas je presenetilo? Kaj bomo prenesli v naše vsakdanje delo?). Ravnatelj naj pri svojem vodenju ustvarja takšne pogoje, da bodo lahko učitelji svojo energijo usmerjali v kakovostno poučevanje. Sam mora biti z lastnim učenjem vzgled ter z organizacijo dela in razvijanjem šolske kulture skrbeti za mirno in ustvarjalno okolje, ne le za »gašenje požarov«. Usmerjenost v poučevanje in izboljševanje kakovosti poučevanja mora biti moralna dolžnost ravnatelja in z vključevanjem v evropske projekte postane ta cilj lažje dosegljiv. Mnogi učitelji se lahko pri sodelovanju v evropskem projektu tudi prvič seznanijo ali vidijo v praksi določen didaktični pristop in ga zaradi pozitivnih izkušenj evropskih kolegov tudi prenesejo v svoj razred (npr. delo na postajah, zmanjševanje zaostanka pri branju, razvijanje tekočnosti branja ...).

Sodelovanje z evropskimi kolegi je dodana vrednost, obogatitev delovnega vsakdana in priložnost spoznati nove ljudi in deliti ter pridobivati nova znanja. S sodelovanjem v evropski dimenziji izobraževanja vsi skupaj utrjujemo zavest, da smo državljani Evrope in to prenašamo na svoje učence. Na življenje v skupni Evropi lahko učitelji pripravljamo učence le tako, da tudi sami vstopimo

v evropski izobraževalni prostor in začutimo Evropo. Tako so tudi naši učitelji, ki so izkazali zanimanje za obiske partnerskih šol, imeli priložnost postati »evropski učitelji« s sodelovanjem v projektu »Comenius«. Izbiranje, kdo bo odpotoval kam, sem poverila strokovnim aktivom, ki so se nato uskladili in izbrali učitelje, ki bi želeli obiskati posamezne partnerske šole. Tudi sama sem se namreč z vključevanjem v študijske obiske usposobila za učinkovitejše poverjanje nalog in razvijanje vodenja šole na različnih področjih.

Evropski učitelj lahko občuti prednosti enostavne mobilnosti v Evropski uniji, ki vključuje izobraževanje v drugih evropskih državah, učenje jezikov in drugih evropskih kultur. Lahko izkoristi možnosti zaposlovanja oziroma drugih programov izmenjav, ki jih ponuja Evropska unija. Vse to prispeva k ustvarjanju večjezične in multikulturne Evrope in k vzgajanju za evropsko državljanstvo (Shratz 2005).

Tudi Svet Evropske unije (»Sklepi Sveta z dne 26. novembra 2009 o strokovnem izpopolnjevanju učiteljev in vodstvenih delavcev šol« 2009) in *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (2011) izpostavljata sodelovanje v evropskih projektih in izobraževanje učiteljev v drugih državah kot doprinos k večji kakovosti učiteljevega dela.

Učiti se biti

V poročilu o najboljših izobraževalnih sistemih na svetu je izpostavljeno, da kakovost vsakega izobraževalnega sistema ne more nikoli pretiravati v kakovosti njegovih učiteljev. Edini način, kako izboljšati učne dosežke, je izboljšati poučevanje (Barber 2007, 7).

Biti učitelj pomeni pomagati učencem učiti se. Biti ravnatelj pomeni pomagati odraslim učiti se. Zato je tako težko (Barber 2007, 35).

Ravnatelj šole naj ustvari priložnosti, ki bodo učiteljem omogočila profesionalni razvoj v evropski dimenziji z izkustvenim učenjem, skupaj s svojimi in evropskimi kolegi. Pomemben je prav vsak učitelj v vsakem razredu in vsak dan njegovega poučevanja. Učitelji potrebujejo našo podporo in opogumljanje, da bodo lahko razvijali svoje talente in bodo pripravljene porabiti čas in energijo za stvari, ki imajo največji učinek na učne dosežke učencev in to je kakovostno poučevanje.

Z delom v evropskih projektih lahko učitelje motiviramo in nagradimo za dobro opravljeno delo, ko spremljajo evropske kolege pri neposrednem delu v razredu ali gostijo učitelje partnerskih šol

v svojem razredu, tudi sami dobijo potrditev o kvaliteti svojega dela. Učitelji imajo pri sodelovanju v evropskih projektih veliko priložnosti učenja z izkušnjo. Prva je jezikovna izkušnja, ko lahko uporabijo tuji jezik pri sporazumevanju s kolegi. Mnogi učitelji so mi povedali, da niso uporabljali angleščine od svojih srednješolskih časov in so bili sprva negotovi, a ko so pri komunikaciji s kolegi ugotovili, da imajo tudi oni podoben »problem«, so lažje prešli fazo negotovosti in so izkoristili vsak trenutek, da so se lahko pogovarjali s kolegi in njihova angleščina je postajala skozi delo v projektu vedno boljša. V drugem projektu »Comenius« smo vzpostavili prav posebno pravilo, in sicer smo vedno težili k temu, da se učitelji iz iste države niso nikoli usedli skupaj pri obrokih. Ko smo v gostujoči šoli spremljali pouk, smo se med seboj neprestano mešali, zato je bilo nujno, da so se učitelji veliko pogovarjali v angleščini.

Zame kot ravnateljico je ključno, da imajo učitelji priložnost videti od znotraj tudi osnovne šole po Evropi, da lahko primerjajo pogoje za delo z lastnimi pogoji in lahko tudi ugotovijo, da so njihove razmere za delo boljše ali slabše, a kljub temu spoznajo, da šolski zidovi še ne naredijo pouka boljšega, temveč šele učitelji v razredih. Ko spremljajo pouk v razredu ali ko sami gostijo pri svojem pouku kolege, dobijo potrditev, da delajo dobro ali prepoznajo pri sebi področja, ki jih je dobro še razvijati. Ko imajo prvič pri pouku v razredu tudi evropske kolege ali pripravijo predstavitev določene teme v angleščini, je to zanje velik izziv. Po opravljeni nalogi, ko dobijo pohvalo in številne spodbudne besede od evropskih kolegov in ravnateljev, ne samo od mene, ki sem jih opogumila pri prevzemu poverjene naloge, jih to motivira in nagradi ter jim predstavlja spodbudo za nadaljnje delo.

Učitelji in ravnatelji smo s sodelovanjem z evropskimi šolami deležni neprecenljivih izkušenj. Zaradi vključevanja in širjenja lastnega obzorja se razvijamo na osebnem področju zaradi številnih stikov »v živo« in pisnih komunikacij z e-sporočili vzpostavljamo do evropskih kolegov in do sebe samozavestnejši odnos, po Delorsu bi lahko rekli, da »se učimo biti«.

»Še vedno sem polna vtisov in energije, ki sem je prejela v preteklih dneh. Hvala za ponujeno priložnost, da sem začutila, kaj sploh Comenius pomeni, kaj pomeni povezovanje različnih šol, izkušenj, ljudi in seveda tudi kultur. Sama v sebi čutim pravo bogastvo.

Še vedno sem zelo utrujena, še kar naprej imam polno glavo angleških besed, po drugi strani pa sem ponosna sama nase, da

sem sploh šla od doma, da sem se spoprijela s tujim jezikom in po vseh svojih najboljšim močeh sodelovala. Še enkrat hvala za vse spodbude.«

Mnenje udeleženke mobilnosti

Priznati je treba, da prinese vključevanje šole v evropske projekte tudi dodatno delo, a težko bi našla enakovredno usposabljanje za učitelje ali ravnatelje, ki naša znanja in evropsko perspektivo tako razširi in obogati. Tudi sama sem učinkovitejša pri svojem delu in ob sodelovanju v evropskem prostoru sem si zastavila ambiciozen cilj izboljšanje učnih dosežkov naših učencev. Z novimi znanji in povezovanjem v evropskem prostoru je ta cilj lažje dosegljiv. Spoznala sem, da je evropskim šolam skupno to, da je izkustveno učenje s sodelovanjem v mednarodnih projektih učinkovitejše in da bi prav vsak učitelj in ravnatelj v svoji poklicni karieri moral prestopiti meje lokalnega in pogledati v širši evropski šolski prostor. Učimo se drug od drugega in z drugimi. S takšnim delom (p)ostajamo učitelji in ravnatelji učenci, soočamo se z novim in neznanim in šele takrat (p)ostanemo bolj dovzetni za lastno prakso.

Z delom v evropskem projektu smo imeli priložnost v živo doživeti drugačne evropske šolske sisteme, se naučili prepoznavati razlike med njimi in poglobiti znanje o lastnem sistemu. Razvili smo trajna prijateljstva z evropskimi kolegi, nekateri učitelji ohranjajo stike s kolegi s pomočjo družbenih omrežij. Sama sem prepričana, da lahko danes pokličem kolega ali napišem e-sporočilo v veliko evropskih držav in bom od njih, ki so postali moji pravi prijatelji, tudi prejela nasvet ali vzpodbudne besede, če jih bom potrebovala.

Na naši šoli se je skozi delo v evropskih projektih ustvarilo pozitivno ozračje, odprti smo za nove ideje in projekte in vidimo pri vključevanju evropske dimenzije v šolo veliko prednosti. Po petih letih sodelovanja v evropskem izobraževalnem prostoru lahko z gotovostjo trdimo, da smo izboljšali tudi kulturo šole in se spreminjamo v učečo se organizacijo v evropskem prostoru.

Literatura

Barber, M., and M. Mourshed. 2007. »How the World's Best Performing School Systems Come out on Top.« McKinsey and Co. http://www.mckinsey.com/clientservice/socialsector/resources/pdf/Worlds_School_systems_final.pdf

- Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji.* 2011.
Ljubljana: Pedagoški inštitut
- Delors, J. 1996. *Učenje: skriti zaklad; poročilo Mednarodne komisije o izobraževanju za enaindvajseto stoletje, pripravljeno za UNESCO.*
Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Fullan, M., in A. Hargreaves. 2000. *Za kaj se je vredno boriti v vaši šoli.*
Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kagan, S. 2008. *Cooperative Learning.* San Clemente, CA: Kagan.
- Marentič-Požarnik, B. 2000. *Psihologija učenja in pouk.* Ljubljana: DZS.
- Persson, M. 2008. »Delovni čas učiteljev v osnovnih in srednjih šolah na Švedskem.« *Vodenje v vzgoji in izobraževanju* 6 (1): 115–126.
- »Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje.« 2006. *Uradni list Evropske Unije*, L 394/10–18.
- Schratz, M. 2005. What Is a 'European Teacher'? A Discussion Paper, European Network on Teacher Education Policies (ENTEP).
http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/workshop/tesee/dokumenti/european-teacher.pdf
- »Sklepi Sveta z dne 26. novembra 2009 o strokovnem izpopolnjevanju učiteljev in vodstvenih delavcev šol.« 2009. *Uradni list Evropske Unije*, c 302/6–9.
- Trilling, B., in C. Fadel. 2009. *21st Century Skills: Learning for Life in Our Time.* San Francisco: Jossey-Bass.

■ Mag. Anastazija Avsec je ravnateljica na oš Kapela.
anastazija.avsec@guest.arnes.si

training and learning on a daily basis. The teachers of the school participated in training of Learning to Learn, which is a part of a project within the framework of the European structural funds and entirely financed out of the European Social Fund. The participants thoroughly dealt with what learning to learn actually is and what it influences. Through self-reflection, they examined the following topics: active learning, deep and shallow learning, motivation, relationships between teachers and students, teamwork and collaborative learning, cooperation with the environment, professional development. The teachers obtained confirmation of what they were doing well and what could still be improved at a time when the situation in our society literally forces us to profound reflection on our way forward.

Keywords: learning to learn, motivation, teamwork, collaborative learning, self-reflection

VODENJE 1|2013: 85–99

Anastazija Avsec

European Programmes for Lifelong Learning: An Opportunity for Experiential Learning

Integration into the European sphere gives the opportunity for experiential learning, it encourages collaborative culture and enables professional development of teachers and head teachers. It is also an opportunity for improving and developing one's own teaching practice as well as enhancing the reputation of a school in its environment. The head teacher has the key role in including the school into the European education sphere while encouraging and directing development of schools as well as setting up conditions for successful and creative work of teachers. The head teacher does it by his example and willingness to learn and develop his skills. Involving various stakeholders (students, teachers, parents and local communities) in European projects is an opportunity to change the school culture into a learning organisation within the international European sphere. The article presents the Primary School Kapela which is successful in integrating the European dimension into their school by means of participating in international projects. The majority of its teachers has been involved in mobility and had the opportunity to compare teaching methods and their working conditions to other European schools. As a Unesco school working on an international level it follows and implements the Unesco pillars of education (Delors 1996) as fundamental principles of development.

Keywords: European dimension, learning by experience, mobility, reflexion and development of one's own pedagogical practice

VODENJE 1|2013: 101–116